

تحلیل ابعاد رفتار زیست محیطی روستاییان شهرستان باغملک

سیده کوثر موسی پور^۱ و امیر نعیمی^{۲*}

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد گروه ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی زنجان، k_musapur@yahoo.com

۲- استادیار گروه ترویج، ارتباطات و توسعه روستایی دانشگاه زنجان، a.naeimi@znu.ac.ir

چکیده

هدف کلی این تحقیق توصیفی تحلیل ابعاد رفتار زیست محیطی روستاییان شهرستان باغملک بود. جامعه آماری تحقیق شامل سرپرستان خانوارهای روستایی بخش مرکزی شهرستان باغملک در استان خوزستان بود ($N=3005$). حجم نمونه با توجه به جدول کرجسی - مورگان (۱۹۷۰)، ۳۴۱ نفر بدست آمد ($n=341$). برای مطالعه افراد نمونه از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تناسبی استفاده شد. ابزار تحقیق پرسشنامه بود. روایی ظاهری و محتوایی پرسشنامه از طریق جمعی از متخصصان مورد تایید واقع شد. برای تعیین پایایی، آزمون مقدماتی انجام شد که میزان الفای کرونباخ بین ۰/۷۲ تا ۰/۹۱ محاسبه شد. نتایج آمار توصیفی نشان داد میانگین رفتارهای غیرکشاورزی روستائیان در رابطه با مسائل زیست محیطی ۴/۰۶ به دست آمد به طوری که مولفه سبک زندگی حفاظتی (با میانگین ۴/۳۶) رتبه اول و مولفه محیط زیست‌گرایی اجتماعی (با میانگین ۳/۸۳) رتبه آخر را به خود اختصاص دادند. همچنین میانگین رفتارهای کشاورزی روستائیان در ارتباط با مسائل زیست محیطی ۴/۱۲ بدست آمد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت میانگین رفتارهای کشاورزی روستائیان مورد مطالعه نسبت به رفتارهای غیرکشاورزی آنها بیشتر بود.

کلمات کلیدی: رفتار زیست محیطی، رفتارهای کشاورزی، رفتارهای غیرکشاورزی

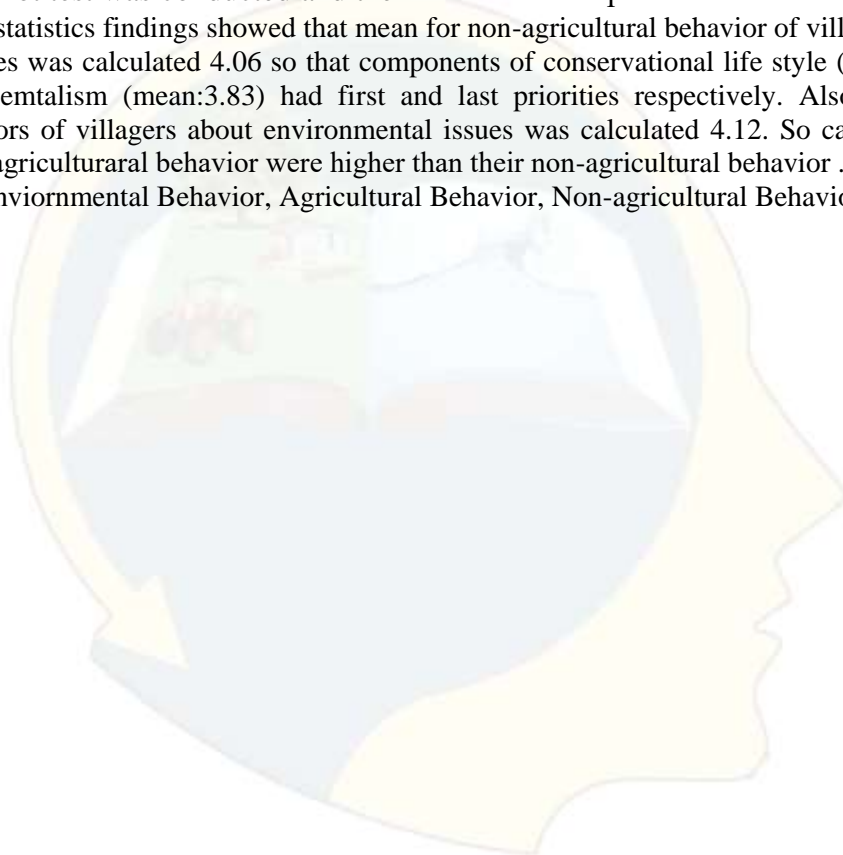
* نویسنده مسئول: امیر نعیمی، تلفن همراه: ۰۹۱۲۲۴۲۲۵۹۶

Analyzing Components Pro-Environmental Behavior among Villagers of Baghmalek Township

ABSTRACT

The purpose of this descriptive research was to Analyzing Components Pro-Environmental Behavior among Villagers. Statistical population of the study was rural households in central region of Baghmalek township located at Khuzestan Province (N=3005). Sample size determined via Krejcie and Morgan's table (n=341). Sampling method was proportional stratified random sampling. Research instrument was questionnaire. Face and content validity of the questionnaire revised and verified by panel of experts. To determine the reliability of the questionnaire, a pilot test was conducted and then Cronbach's Alpha was calculated ($\alpha= 0.71-0.91$). Descriptive statistics findings showed that mean for non-agricultural behavior of villagers about environmental issues was calculated 4.06 so that components of conservational life style (mean:4.36) and social environemtalism (mean:3.83) had first and last priorities respectively. Also, mean of agricultural behaviors of villagers about environmental issues was calculated 4.12. So can conclude mean of villagers' agriculturalal behavior were higher than their non-agricultural behavior .

Key Words: Pro-environmental Behavior, Agricultural Behavior, Non-agricultural Behavior

مقدمه

پژوهشگران برای معضلات زیست محیطی، راه حل های گوناگونی مطرح می کنند که اغلب این راه حل ها، تکنولوژیکی هستند، اما امروزه به دلیل هزینه های زیاد و دگرگونی شیوه های زندگی مردم، به راه حل های رفتاری علاقه مند شده اند (صالحی عمران و آقا محمدی، ۱۳۸۷). در ابتدا باور بر این بود که مشکلات زیست محیطی را می توان با فناوری های پیشرفته برطرف کرد، ولی این مهم نیازمند تغییر فکر و رفتار انسان نسبت به محیط زیست است، اهمیت موضوع تا حدی است که گفته می شود سمت و سوی علوم زیست محیطی از علوم محیطی و مادی به سمت علوم رفتاری در حال تغییر است (شاه ولی و همکاران، ۱۳۹۱). با توجه به اهمیت حفظ محیط زیست، پویایی محیط زیست درگرو تعامل صحیح میان انسان و محیط زیست است (Hasibuana et al, 2014). همچنین پژوهشگران معتقدند مشکلات زیست محیطی در نتیجه رفتار انسان به وجود می آید (صالحی و پازوکی نژاد، ۱۳۹۳). بنابراین ضرورت دارد که انسان ها در رفتارهای زیست محیطی خود تجدیدنظر کنند، به گونه ای که این رفتارها در جهت حفظ سلامت محیط زیست و جلوگیری از آلوده کردن آن جهت یابند تا بتوان از بروز چالش های بیشتر در آینده پیشگیری به عمل آورد (Rhead et al., 2015). بنا به تعریف هر اقدامی که محیط زیست را حفظ کند و یا تأثیرات منفی فعالیت های انسانی نسبت به محیط زیست را کاهش دهد مانند مصرف صحیح آب و برق، استفاده از وسایل نقلیه عمومی، بازیافت و یا استفاده مجدد از زباله و ظروف پلاستیکی و غیره رفتار زیست محیطی گفته می شود (Caruana et al., 2014). نگاه مسئولانه نسبت به محیط زیست و توجه ویژه به مسائل زیست محیطی از نشانه های شاخص بسیاری از جوامع قرن بیست و یکم است؛ تأکید و توجهی که در بیشتر نهادها، سازمان ها و شهروندان جامعه نسبت به محیط زیست مشاهده می شود، نشان از فزونی مخاطرات زیست محیطی و نگرانی های موجود نسبت به پیامدهای آن دارد. صاحب نظران در حوزه محیط زیست معتقدند کیفیت محیط زیست و کنترل مؤثر مسائل زیست محیطی کاملاً به الگوهای رفتاری انسان ها وابسته است؛ مشکلات زیست محیطی متنوعی که امروزه با آن ها مواجه ایم همانند گرم شدن تدریجی زمین و تغییرات آب و هوایی، آلودگی هوا، کمبود آب، کاهش منابع طبیعی و نابودی تنوع اکوسیستمی در جهان، ریشه در رفتار بشری دارند (Nik Ramli and mohammad, 2012). رفتارهای مسئولانه زیست محیطی مجموعه ای از کنش های افراد جامعه نسبت به محیط زیست است که در یک طیف وسیع از احساسات، تمایلات و آمادگی های خاص برای رفتار نسبت به محیط زیست را در برمی گیرد. افراد هر جامعه ای برحسب شرایط و مقتضیات خاص اجتماعی و فرهنگی برخورد متفاوتی نسبت به محیط زیست دارند. این برخوردها و رفتارها ممکن است کاملاً منفی و مخالف محیط زیست و یا برعکس، کاملاً مثبت و موافق محیط زیست باشد (پور و سعادت یار، ۱۳۹۱).

از مهمترین بخش هایی که بر محیط زیست تاثیر می گذارد بخش کشاورزی است. تحولات عمیق تجربه شده توسط کشاورزی نه تنها بر اقتصاد جامعه روستایی، اشتغال و پویایی اجتماعی، بلکه در طبیعت و محیط زیست نیز تأثیر داشته است (Gobattoni et al, 2015). در سراسر جهان، کشاورزی با تأثیر مخربش بر محیط زیست طبیعی و اکولوژی جهانی در کل به صورت گسترده ای مورد انتقاد است. این عوامل باعث شده است که محققان به دنبال رفتارهای مطلوب کشاورزی در برابر محیط زیست باشند (انصاری و خسروی پور، ۱۳۹۱).

مرور ادبیات داخلی و خارجی نشان میدهد که در سال های اخیر مطالعات پرشماری در خصوص رفتار زیست محیطی انجام شده است که به برخی از آن ها اشاره می شود. بوتیتزاگیس و همکاران^۱ (۲۰۱۵) در تحقیقی با "عنوان گسترش نظریه رفتار برنامه ریزی شده در زمینه بازیافت: نقش هنجارهای اخلاقی و پیش بینی های جمعیت شناختی" به این نتیجه رسیدند که کنترل رفتار درک شده نیز ارتباط مثبت و معناداری با رفتارهای زیست محیطی دارد. لی و همکاران^۲ (۲۰۱۴) با تحلیل سه نوع رفتار زیست محیطی گرایانه و روابط متقابل آن ها در بین شهروندان شهر سئول کره جنوبی نشان دادند که ارزش های نوع دوستانه تأثیر مستقیم و مثبتی بر رفتار زیست محیطی گرایانه دارد. ضمن آنکه نگرانی های زیست محیطی واسطه بین رفتار و جهت گیری ارزشی نوع دوستانه است. فتحی و همکاران (۱۳۹۴) رفتارهای زیست محیطی ساکنان شهر رشت با تأکید بر سبک زندگی را تحلیل کردند. نتایج این پژوهش نشان می دهد که بین رفتارهای زیست محیطی و مفهوم سبک زندگی رابطه معناداری وجود ندارد.

روش شناسی تحقیق

تحقیق حاضر با استفاده از رویکرد کمی انجام شد که از نظر هدف کاربردی، از نظر گردآوری داده ها میدانی و توصیفی می باشد. جامعه آماری تحقیق شامل سرپرستان خانوارهای روستایی بخش مرکزی شهرستان باغملک می باشد (N=۳۰۰۵). حجم نمونه با توجه به جدول کرجسی - مورگان (۱۹۷۰)، ۳۴۱ نفر بدست آمد (n=۳۴۱). برای دستیابی به نمونه ها و تکمیل پرسشنامه ها از روش نمونه گیری چند مرحله ای استفاده شد. ابزار تحقیق پرسشنامه محقق ساخت بوده که از دو بخش تشکیل شده است که این دو بخش شامل رفتارهای غیر کشاورزی و رفتارهای کشاورزی می باشد. رفتارهای غیر کشاورزی دارای ۱۲ گویه شامل سه مؤلفه محیط زیست گرای اجتماعی (۳ گویه)، سبک زندگی حفاظتی (۶ گویه) و شهروندی زیست محیطی (۳ گویه) بود و رفتارهای کشاورزی از ۱۲ گویه تشکیل شد. برای سنجش گویه های رفتارهای زیست محیطی (کشاورزی و غیر کشاورزی) از طیف شش سطحی (۱: هیچ، ۲: خیلی کم، ۳: کم، ۴: تاحدی، ۵: زیاد و ۶: خیلی زیاد) استفاده شد. روایی پرسشنامه این تحقیق با استفاده از روش محتوایی سنجیده شده است. در تحقیق حاضر روایی ظاهری محتوایی پرسشنامه از طریق جمعی از متخصصان مورد تأیید واقع شد و اصلاحات لازم در آن صورت گرفت. برای پایای ابزار تحقیق، آزمون مقدماتی در بین ۳۰ نفر از سرپرستان خانوار روستایی شهرستان باغملک مورد مطالعه قرار گرفت و مقدار آلفای کرونباخ برای رفتارهای غیر کشاورزی که شامل سه مؤلفه محیط زیست گرای اجتماعی، سبک زندگی حفاظتی و شهروندی زیست محیطی به ترتیب ۰/۷۰، ۰/۸۵، ۰/۷۵ و مقدار آلفای کرونباخ برای رفتارهای کشاورزی ۰/۹۰ بدست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار SPSS استفاده شد. برای توصیف فراوانی رفتارهای زیست محیطی از روش فاصله انحراف از میانگین (ISDM) استفاده شد. طبق این فرمول پاسخ های افراد با توجه به طیف لیکرت مورد استفاده در سه سطح به شکل ذیل دسته بندی شد:

$$A \leq \text{Mean} - \text{Sd} = \text{کم} : A$$

$$\text{Mean} - \text{Sd} \leq B \leq \text{Mean} = \text{متوسط} : B$$

$$\text{Mean} + \text{Sd} \leq C = \text{زیاد} : C$$

^۱Botetzagias et al.

^۲Lee et al.

نتایج و بحث

توصیف ابعاد رفتارهای زیست محیطی

رتبه بندی گویه های رفتارهای غیر کشاورزی در رابطه با محیط زیست

در این تحقیق رفتار غیر کشاورزی زیست محیطی، شامل ابعاد محیط زیست گرایی اجتماعی، سبک زندگی حفاظتی و شهروندی زیست محیطی می باشد. نتایج به دست آمده نشان داد که در بعد محیط زیست گرایی اجتماعی رفتار "من برای بهبود شرایط محیطی محلی برای رشد و نمو بهتر گونه های بومی تلاش می کنم" با میانگین $4/21$ در رتبه اول، بعد از آن رفتار "من تمایل دارم با سایر افراد به منظور حفاظت از محیط زیست و حل مسائل زیست محیطی همکاری کنم" با میانگین $3/80$ در رتبه دوم و در نهایت، رفتار "من درباره موضوعات زیست محیطی با دیگران صحبت کرده و تلاش می کنم اطلاعات خود را به آنها انتقال دهم" با میانگین $3/47$ در رتبه سوم قرار گرفتند. در بعد سبک زندگی حفاظتی رفتار "من تلاش می کنم در مصرف آب (در منزل یا مزرعه) صرفه جویی کنم" با میانگین $4/73$ و انحراف معیار $1/34$ بالاترین رتبه و رفتار "من تمایل دارم با سایر افراد به منظور حفاظت از محیط زیست و حل مسائل زیست محیطی همکاری کنم" با میانگین $3/67$ و انحراف معیار $1/37$ پایین ترین رتبه را به خود اختصاص داد. در بعد شهروندی زیست محیطی رتبه مربوط به رفتار "من حاضرم در فضای اطراف خانه خود درخت بکارم" با میانگین $4/83$ ، رتبه دوم مربوط به رفتار "اگر در جایی یک مشکل زیست محیطی ببینم، آن را حتماً به سازمان ها و نهادهای ذی ربط اطلاع می دهم" با میانگین $3/58$ و در آخر رتبه سوم به رفتار "من حاضرم به صورت داوطلبانه برای حل مسائل زیست محیطی کمک مالی کنم" با میانگین $3/54$ می باشد (جدول ۱).

جدول ۱- رتبه‌بندی گویه‌های رفتارهای غیر کشاورزی در ارتباط با محیط‌زیست (n=۳۴۱)

رتبه	انحراف معیار	میانگین*	گویه	
۱	۱/۲۴	۴/۲۱	من برای بهبود شرایط محیطی محلی برای رشد و نمو بهتر گونه‌های بومی تلاش می‌کنم.	
۲	۱/۴۸	۳/۸۰	من تمایل دارم با سایر افراد به منظور حفاظت از محیط‌زیست و حل مسائل زیست‌محیطی همکاری کنم.	محیط‌زیست
۳	۱/۴۰	۳/۴۷	من درباره موضوعات زیست‌محیطی با دیگران صحبت کرده و تلاش می‌کنم اطلاعات خود را به آنها انتقال دهم.	گرایی اجتماعی
	۱/۱۵	۳/۸۳	میانگین کل	
۱	۱/۳۴	۴/۷۳	من تلاش می‌کنم در مصرف آب (در منزل یا مزرعه) صرفه جویی کنم.	
۲	۱/۲۸	۴/۵۹۸	من هیچ‌گاه زباله‌های خود در محیط‌زیست دور نریخته و یا اگر درجایی زباله ببینم، آنها را جمع‌آوری می‌کنم.	
۳	۱/۲۰	۴/۵۹۲	من اقدامات مرتبط با صرفه‌جویی در مصرف انرژی (همچون خاموش کردن لامپ‌های اضافی، استفاده از لباس گرم در منزل در مواقع سرد سال و غیره) را انجام می‌دهم.	سبک زندگی
۴	۱/۳۴	۴/۴۳	من توجه زیادی به بازیافت و استفاده مجدد از مواد زائد و ضایعات مانند کیسه‌ها و بطری‌های پلاستیکی دارم.	حفاظتی
۵	۱/۴۶	۴/۱۷	من از روش‌های بهداشتی برای دفع فاضلاب خانگی استفاده می‌کنم.	
۶	۱/۳۱	۳/۶۷	من تمایل دارم با سایر افراد به منظور حفاظت از محیط‌زیست و حل مسائل زیست‌محیطی همکاری کنم.	
	۱	۴/۳۶	میانگین	
۱	۱/۴۳	۴/۸۳	من حاضرم در فضای اطراف خانه خود درخت بکارم.	
۲	۱/۳۹	۳/۵۸	اگر درجایی یک مشکل زیست‌محیطی ببینم، آن را حتماً به سازمان‌ها و نهادهای ذی‌ربط اطلاع می‌دهم.	شهروندی
۳	۱/۵۷	۳/۵۴	من حاضرم به صورت داوطلبانه برای حل مسائل زیست‌محیطی کمک مالی کنم.	زیست‌محیطی
	۱/۰۸	۳/۹۹	میانگین	

* ۱: هیچ، ۲: خیلی کم، ۳: کم، ۴: متوسط، ۵: زیاد، ۶: خیلی زیاد

رتبه‌بندی رفتارهای غیرکشاورزی زیست‌محیطی پاسخ‌دهندگان به تفکیک مؤلفه‌ها

نتایج مندرج در جدول ۲ نشان می‌دهد که ابعاد رفتار غیرکشاورزی زیست‌محیطی از نظر پاسخ‌دهندگان بعد سبک زندگی حفاظتی با میانگین ۴/۳۶ رتبه اول و بعد محیط‌زیست‌گرایی اجتماعی با میانگین ۳/۸۳ رتبه سوم را دارا می‌باشند. میانگین کل رفتارهای غیرکشاورزی پاسخ‌دهندگان در رابطه با مسائل زیست‌محیطی ۴/۰۶ به دست آمد، بنابراین رفتارهای زیست‌محیطی غیرکشاورزی پاسخ‌دهندگان در سطح متوسط می‌باشد.

جدول ۲-رتبه‌بندی مؤلفه‌های رفتار غیرکشاورزی زیست‌محیطی از نظر پاسخ‌دهندگان (n=۳۴۱)

رتبه	انحراف معیار	میانگین*	ابعاد رفتار غیرکشاورزی
۱	۱/۰۰	۴/۳۶	سبک زندگی حفاظتی
۲	۱/۰۸	۳/۹۹	شهروندی زیست‌محیطی
۳	۱/۱۵	۳/۸۳	محیط‌زیست‌گرایی اجتماعی
	۰/۹۷	۴/۰۶	میانگین کل

* ۱: هیچ، ۲: خیلی کم، ۳: کم، ۴: متوسط، ۵: زیاد، ۶: خیلی زیاد

توصیف سطح رفتارهای غیرکشاورزی زیست‌محیطی پاسخ‌دهندگان

همان‌طور که جدول ۳ نشان می‌دهد، رفتار غیرکشاورزی بیش از نیمی از پاسخ‌دهندگان (۵۹/۵ درصد) رفتارهای سازگار با محیط‌زیست داشتند و بیش از یک‌سوم از آن‌ها رفتارهای نسبتاً سازگار با محیط‌زیست و فقط هفت پاسخ‌دهنده رفتار ناسازگار با محیط‌زیست داشتند.

جدول ۳-توصیف سطح رفتارهای غیرکشاورزی پاسخ‌دهندگان مرتبط با محیط‌زیست (n=۳۴۱)

درصد فراوانی	فراوانی	سطح
۲/۱	۷	ناسازگار ($A \leq 3/09$)
۳۸/۴	۱۳۱	نسبتاً سازگار ($3/09 \leq B \leq 5/03$)
۵۹/۵	۲۰۳	سازگار ($5/03 \leq C$)
۱۰۰	۳۴۱	جمع

رتبه‌بندی گویه‌های رفتارهای کشاورزی مرتبط با محیط‌زیست

بر اساس یافته‌های به‌دست‌آمده، پاسخ‌دهندگان در رفتار کشاورزی زیست‌محیطی، گویه "برای بهتر شدن بافت و افزایش حاصلخیزی خاک، بقولات (مثل باقلا، لوبیا، شبدر و یونجه) می‌کارم" با میانگین ۴/۵۳ و انحراف معیار ۱/۵۴ بالاترین رتبه و گویه "در زمین کشاورزی و باغ خود از کودهای شیمیایی استفاده می‌کنم" با میانگین ۳/۵۹ و انحراف معیار ۱/۲۹ پایین‌ترین رتبه را دارند. همان‌طور که در جدول آمده است بر اساس میانگین کل (۴/۱۲) و انحراف معیار (۰/۹۳) به دست آمد، بنابراین می‌توان گفت که رفتار کشاورزی زیست‌محیطی پاسخ‌دهندگان در سطح متوسط می‌باشد (جدول ۴).

جدول ۴- رتبه‌بندی گویه‌های رفتارهای کشاورزی مرتبط با محیط‌زیست (n=۳۴۱)

رتبه	انحراف معیار	میانگین*	گویه
۱	۱/۵۴	۴/۵۳	برای بهتر شدن بافت و افزایش حاصلخیزی خاک، بقولات (مثل باقلا، لوبیا، شبدر و یونجه) می‌کارم.
۲	۱/۵۶	۴/۴۵	سعی می‌کنم تا حد امکان از کودهای سبز و حیوانی به‌جای کودهای شیمیایی استفاده کنم.
۳	۱/۳۸	۴/۳۵	برای استفاده بهینه از منابع آب در سطح مزرعه، از فناوری‌های نوین همچون آبیاری قطره‌ای و بارانی استفاده می‌کنم.
۴	۱/۰۶	۴/۳۰	برای حفظ و تقویت بافت خاک مزرعه، زمین کشاورزی خود را آیش می‌گذارم.
۵	۱/۲۱	۴/۱۹	از روش‌های بهداشتی جهت دفع پسماند و ضایعات کشاورزی استفاده می‌کنم.
۶	۱/۴۰	۴/۱۳	برای مبارزه با آفات و بیماری‌های گیاهی، از روش‌های بیولوژیک استفاده کرده و میزان مصرف سموم شیمیایی را به حداقل می‌رسانم.
۷	۱/۳۳	۴/۰۹	به‌جای سوزاندن بقایای گیاهی در سطح مزرعه، آن‌ها را در خاک مخلوط می‌کنم.
۸	۱/۲۰	۴/۰۳	برای کاشت محصولات مختلف، از رقم‌های بذری با نیاز آبی کم و مقاوم به خشکی استفاده می‌کنم.
۹	۱/۱۰	۳/۹۹۷	از ارقام بومی جهت کشت محصولات کشاورزی استفاده می‌کنم.
۱۰	۱/۴۷	۳/۹۹۴	من از چرای بی‌رویه دام در مراتع جلوگیری می‌کنم.
۱۱	۱/۲۴	۳/۸۱	برای حفظ حاصلخیزی خاک از روش‌های خاک‌ورزی حفاظتی استفاده می‌کنم.
۱۲	۱/۲۹	۳/۵۹	در زمین کشاورزی و باغ خود از کودهای شیمیایی استفاده می‌کنم.
	۰/۹۳	۴/۱۲	میانگین کل

* ۱: هیچ، ۲: خیلی کم، ۳: کم، ۴: متوسط، ۵: زیاد، ۶: خیلی زیاد

توصیف سطح رفتارهای کشاورزی مرتبط با محیط‌زیست پاسخ‌دهندگان

براساس یافته‌های بدست آمده از جدول ۵، نشان می‌دهد بیش از نیمی (۵۱/۱ درصد) از پاسخ‌دهندگان (۱۸۸ نفر) رفتارهای کشاورزی سازگار با محیط‌زیست داشتند. رفتارهای کشاورزی کمتر از نیمی از آن‌ها (۴۲/۸ درصد) نسبتاً سازگار و تنها هفت پاسخ‌دهنده (۲/۱ درصد) رفتارهای کشاورزی ناسازگار با محیط‌زیست داشتند.

جدول ۵- توصیف سطح رفتارهای کشاورزی مرتبط با محیط‌زیست پاسخ‌دهندگان (n=۳۴۱)

درصد فراوانی	فراوانی	سطح
۲/۱	۷	ناسازگار ($A \leq 3/19$)
۴۲/۸	۱۴۶	نسبتاً سازگار ($3/19 \leq B \leq 5/05$)
۵۵/۱	۱۸۸	سازگار ($5/05 \leq C$)
۱۰۰	۳۴۱	جمع

نتیجه گیری

رفتار غیر کشاورزی زیست محیطی، شامل ابعاد محیط زیست گرای اجتماعی، سبک زندگی حفاظتی و شهروندی زیست محیطی می باشد. ابعاد رفتار غیر کشاورزی زیست محیطی از نظر پاسخ دهندگان بعد سبک زندگی حفاظتی با میانگین ۴/۳۶ رتبه اول و بعد محیط زیست گرای اجتماعی با میانگین ۳/۸۳ رتبه سوم را دارا می باشند. میانگین کل رفتارهای غیر کشاورزی پاسخ دهندگان در رابطه با مسائل زیست محیطی ۴/۰۶ به دست آمد، که با توجه به طیف شش سطحی (هیچ تا خیلی زیاد) رفتارهای زیست محیطی غیر کشاورزی پاسخ دهندگان در سطح متوسط می باشد. رفتار غیر کشاورزی بیش از نیمی از پاسخ دهندگان (۵۹/۵ درصد) رفتارهای سازگار با محیط زیست داشتند و بیش از یک سوم از آنها رفتارهای نسبتاً سازگار با محیط زیست و فقط هفت پاسخ دهنده رفتار ناسازگار با محیط زیست داشتند. براساس یافته های به دست آمده، بیش از نیمی (۵۱/۱ درصد) از پاسخ دهندگان (۱۸۸ نفر) رفتارهای کشاورزی سازگار با محیط زیست داشتند. رفتارهای کشاورزی کمتر از نیمی از آنها (۴۲/۸ درصد) نسبتاً سازگار و تنها هفت پاسخ دهنده (۲/۱ درصد) رفتارهای کشاورزی ناسازگار با محیط زیست داشتند. بنابراین می توان نتیجه گرفت که رفتارهای کشاورزی مرتبط با محیط زیست در حد مطلوب بوده است.

پیشنهادها

می توان از طریق نهادهایی نظیر ترویج کشاورزی که در حوزه ی تغییر رفتار فعالیت می کنند، در کشاورزان نگرش های مطلوب و منطقی تری که با حفاظت محیط زیست و درک پایداری زیست محیطی همخوانی داشته باشد، ایجاد کرد. همچنین می توان با برگزاری کارگاه ها، کلاس ها و دوره های آموزشی مرتبط با محیط زیست موجب ارتقا سطح آگاهی افراد نسبت به چگونگی رفتار با محیط زیست شد.

منابع

انصاری، ن. و خسروی پور، ب. ۱۳۹۱. کشاورزی ارگانیک محیط زیست توسعه پایدار. اولین همایش ملی توسعه پایدار کشاورزی و محیط زیست سالم، همدان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان، شرکت هم اندیشان محیط زیست فردا. پور، س. و سعادت یار، ف. ۱۳۹۱. تحلیل و بررسی نگرش ها و نیت رفتاری مسئولان زیست محیطی با توجه به شهروند زیست محیطی. مجله علمی ترویجی راهبرد یاس، ۲۹: ۱۹۷-۲۱۴.

شاه ولی م.، شاه مراد، ل. و عاقل. ۱۳۹۱. بررسی چگونگی مصرف منابع انرژی و پیشگیری از تولید مواد زائد در محیط: مطالعه موردی شهرستان مشهد. فصلنامه روستا و توسعه، ۱۵(۳): ۷۳-۹۴.

صالحی عمران، ا. و آقامحمدی، ع. ۱۳۸۷. بررسی دانش، نگرش و مهارت های زیست محیطی معلمان آموزش دوره ی ابتدایی استان مازندران، فصلنامه تعلیم و تربیت، ۹۱: ۹۵-۱۱۸.

صالحی، ص. و پازوکی نژاد، ز. ۱۳۹۳. تحلیل عوامل اجتماعی مؤثر بر نگرش و عملکرد زیست - محیطی دانشجویان. جامعه شناسی کاربردی، ۲۵(۳): ۷۱-۸۸.

فتحی، ض. کنعانی، م. و چاوشیان، ح. ۱۳۹۴. تحلیل رفتارهای زیست محیطی ساکنان شهر رشت با تأکید بر سبک زندگی. جامعه پژوهی فرهنگی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، ۶(۳): ۹۱-۱۰۹.

- Botetzagias, I., Dima, A. F., & Malesios, C. (2015). Extending the theory of planned behavior in the context of recycling: The role of moral norms and of demographic predictors. *Resources, conservation and recycling*, 95, 58-67.
- Caruana, R., Glozer, S., Crane, A., & McCabe, S. (2014). Tourists' accounts of responsible tourism. *Annals of Tourism Research*, 46, 115e129
- Gobattoni, F., Pelorosso, R., Leone, A., & Ripa, M. N. (2015). Sustainable rural development: The role of traditional activities in Central Italy. *Land Use Policy*, 48, 412-427.
- Hasibuana, H.S., Soemardja, T. P., Koestoerb, R., Moersidike S., (2014), The Role of Transit Oriented Development in constructing urban environment sustainability, the case of Jabodetabek, Indonesia. *Procedia*.
- Lee, Y. K., Kim, S., Kim, M. S., & Choi, J. G. (2014). Antecedents and interrelationships of three types of pro-environmental behavior. *Journal of Business Research*, 67(10), 2097-2105.
- Nik, R. N. & Mohammad, N. (2012) "A Discussion of Underlying Theories Explaining the Spillover of Environmentally Friendly Behavior Phenomenon", *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 50: 1061 – 1072.
- Rhead, R., Elliot, M., and Upham, P. (2015). Assessing the structure of UK environmental concern and its association with pro-environmental behaviour. *Journal of Environmental Psychology*, 43, 175-183.

